

SDP:n valtuustoryhmän valtuustoaloite: Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan turvaamiseksi Siikajoella.

KVALT 22.05.2025 § 45
106/12.01.00.09/2025

Hallintosäännön 114 §:n mukaan kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Aloite annetaan puheenjohtajalle.

Aloite on sitä enempää käsittelemättä lähetettävä kunnanhallituksen valmisteltavaksi. Valtuusto voi päättää, että aloitteessa tarkoitetun asian valmistelusta käydään lähetekeskustelu.

Aloitteen jättämisestä tehdään merkintä saman kokouksen pöytäkirjaan.

Päätös

"SDP:n valtuustoryhmän valtuustoaloite koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan turvaamiseksi Siikajoella.

Aloitteen tausta

Siikajoen kunnan sivistystoimi on toukokuussa 2025 päättänyt lakkauttaa koululaisten aamutoiminnan kaikilta kunnan kouluilta sillä perusteella, että toimintaan ilmoittautuneiden lasten määrä on jäänyt alle vaaditun minimin (8 lasta) kussakin koulussa. Samalla on päätetty lyhentää iltapäivätoimintaa puolella tunnilla. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on perusopetuslain mukainen, kunnan vapaaehtoisesti järjestettävä palvelu, joka on suunnattu esikoululaisille (6-vuotiaille) sekä 1.–2.-luokan oppilaille. Vaikka laki ei velvoita kuntia järjestämään tätä toimintaa, lähes kaikki Suomen kunnat sitä järjestävät ja valtio osallistuu kustannuksiin myöntämällä tuntiperusteista valtionosuutta toiminnan järjestämiseen kansallisten perusteiden mukaisesti. Toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä auttaa perheitä kasvatustehtävän toteuttamisessa. Samalla se tarjoaa lapsille turvallisen, virikkeellisen ympäristön ennen koulupäivää ja sen jälkeen, jossa lapsen hyvinvointi ja sosiaaliset taidot kehittyvät.

Koululaisten ohjatussa aamu- ja iltapäiväkerhossa lapset voivat tehdä yhdessä läksyjä, leikkiä ja osallistua monipuoliseen toimintaan turvallisessa ympäristössä. Tällainen aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lapsen arjen rytmiä koulupäivän alkamista- jälkeen ja kehittää sosiaalisia taitoja. Palvelun puuttuessa nuoret lapset saattavat joutua viettämään aamu- ja iltapäiviä yksin kotona ilman valvontaa, mikä voi aiheuttaa turvattomuutta ja haitata heidän mahdollisuuksiaan mielekkääseen vapaa-ajan viettoon.

Aamu- ja iltapäivätoiminta on alun perin käynnistetty juuri siksi, että heräsi huoli lasten pitkistä yksinäisistä iltapäivistä koulun jälkeen. Nyt tehty päätös lopettaa tämä toiminta johtaa samaan ongelmaan: useat pienet lapset jäävät vaille turvallista paikkaa viettää koulupäivän päättymisen jälkeiset tunnit, koska ryhmiä ei muodostu vaaditun minimikoon puuttuessa. Tämä on ristiriidassa kunnan uuden strategian kanssa – Siikajoen visio on olla ”turvallinen kasvun paikka” – ja palvelun lakkauttaminen heikentää olennaisesti tuota turvallisuuden tunnetta lasten arjessa.

Vaikutukset perheiden arkeen ja työssäkäyntiin

Päätöksellä on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia lapsiperheiden arkeen ja erityisesti työssäkäyviin vanhempiin. Monille perheille koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on täysipainoisen työssäkäynnin edellytys. Ilman tätä palvelua vanhemmat joutuvat järjestämään lasten hoidon työpäivän aikana muilla keinoin – käytännössä vaihtoehtoina ovat omien työaikojen lyhentäminen, etätöön tekeminen lasten valvomiseksi tai pienten koululaisten jättäminen yksin kotiin aamupäiviksi. Yksinhuoltajaperheille tai perheille, joissa molemmat vanhemmat käyvät kokoaikatyössä, tällainen päätös voi tarkoittaa mahdottomalta tuntuvia järjestelyongelmia arjessa. Työssäkäyvät vanhemmat ovat tuoneet esiin, että he pitävät aamu- iltapäivätoimintaa erittäin tärkeänä lastensa turvallisuuden kannalta – kun lapsi on ohjatussa kerhossa, vanhempi voi luottavaisin mielin olla töissä. Mikäli tätä palvelua ei ole, vanhempien arki hankaloituu huomattavasti ja huoli lapsen pärjäämisestä yksin lisää henkistä kuormitusta.

On myös huomattava, että palvelun puuttuminen heikentää perheiden hyvinvointia ja tasa-arvoa työelämässä. Usein lastenhoitovastuu kaatuu äitien harteille, jos yhteiskunnan tukipalveluja ei ole saatavilla. Tällöin naisten mahdollisuudet edetä työurallaan tai tehdä täyttä työaikaa voivat heikentyä, mikä on tasa-arvon kannalta huolestuttavaa. Kunnan päätöksenteossa tuleekin huomioida, ettei työssäkäyviä vanhempia – olivatpa he äitejä tai isiä – voida jättää ilman tarvittavia tukipalveluita. Palvelun lakkauttaminen saattaa johtaa joidenkin vanhempien jäämiseen pois työelämästä lasten hoitamiseksi, mikä puolestaan vaikuttaa negatiivisesti työllisyyteen ja kunnankin talouteen (verotulojen lasku, mahdolliset lisääntyneet sosiaalimenot).

Vaikutukset lapsiin ja lasten hyvinvointiin

Päätös kohtelee erityisen kaltoin lapsia, joiden koulupäivän ympäriltä katoaa tuttu ja turvallinen rakenne. Pienten koululaisten yksin jääminen aamu-iltapäiviksi lisää riskejä monella tavalla. Aamu- ja iltapäivätoiminnan yksi keskeisistä tavoitteista valtakunnallisesti on ollut edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Kun ohjattu aamupäiväkerho poistuu, nämä tavoitteet jäävät toteutumatta: lapset ovat alttiimpia yksinolon haittavaikutuksille ja eriarvoisuus lasten välillä kasvaa.

Ohjatussa aamupäivätoiminnassa lapsi on turvallisen aikuisen valvonnassa, saa seuraa ikätovereistaan ja voi osallistua monipuolisiin, kehittäviin aktiviteetteihin. Ilman tätä tukea erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevat lapset voivat jäädä vaille tarvitsemaansa ohjausta ja yhteisöllisyyttä. Asiantuntijat ovat todenneet, että juuri valvomattomat aamu- ja iltapäivät ja yksinäisyys ovat riskitekijöitä lapsen kehitykselle. Esimerkiksi tohmajärveläisessä aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelmassa korostetaan, että toiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskitekijöitä, jotka liittyvät lapsen valvomattomaan ajankäyttöön ja yksinoloon, sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kun tällaista ennaltaehkäisevää toimintaa ei ole, lapsi voi altistua turvattomuuden tunteelle, haitalliselle ruutuajalle tai jopa tapaturmille ilman aikuista paikalla. Myös lasten sosiaalisten taitojen kehitys voi kärsiä, kun ohjatun yhteisen tekemisen tilalle saattaa tulla yksinäistä oleilua.

Lisäksi palvelun loppuminen luo eriarvoisuutta lapsiperheiden välille. Niissä perheissä, joilla on resursseja järjestää lapselle muuta hoitoa tai harrastustoimintaa (esimerkiksi palkata lapsenvahti tai käyttää yksityistä kerhotoimintaa naapurikunnassa), lapsi saa edelleen mielekästä tekemistä ja valvontaa. Sen sijaan vähävaraisemmissa tai verkostoltaan

heikommissa perheissä lapset saattavat joutua olemaan yksin, mikä asettaa heidät epätasa-arvoiseen asemaan. Lapsen oikeuksien näkökulmasta on tärkeää, että jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja ohjattuun vapaa-ajan toimintaan – tämä on lapsen edun mukaista. Päätös, joka heikentää tällaisten palvelujen saatavuutta, sivuuttaa lapsen edun periaatteen ja voi pahimmillaan lisätä lasten syrjäytymisriskiä pitkällä aikavälillä.

Vaikutukset kunnalle ja kuntataloudelle

Palvelun lakkauttaminen voi lyhytnäköisesti näyttää säästötoimenpiteeltä, mutta pitkällä aikavälillä sillä voi olla negatiivisia seurauksia Siikajoen kunnalle sekä taloudellisesti että väestön kehityksen kannalta. Kunnan väkiluku on ollut laskussa – vuonna 2024 väkiluku väheni 38 henkilöllä – joskin vähenemistahti on hieman hidastunut edellisvuosiin verrattuna. On kuitenkin selvää, että lapsiperheiden palvelujen karsiminen heikentää kunnan vetovoimaa. Juuri lapsiperheet pohtivat asuinpaikkaa valitessaan tarkasti, löytyykö kunnasta arjen sujuvuutta tukevat peruspalvelut (päivähoito, koulut, aamu- ja iltapäiväkerhot, harrastusmahdollisuudet jne.). Jos Siikajoella näitä palveluja ei ole saatavilla, on vaarana, että nykyiset lapsiperheet alkavat muuttaa pois parempien palvelujen perässä tai potentiaaliset uudet asukkaat päätyvät valitsemaan toisen kunnan. Tämä kierre olisi Siikajoelle haitallinen: muuttotappio syvenisi ja samalla kunnan saamat verotulot ja valtionosuudet pienenisivät entisestään.

Myös kunnan talouden kannalta aamupäivätoiminnan lakkautus voi osoittautua kestäättömäksi ratkaisuksi. Vaikka toiminnasta koituu menoeriä (henkilöstökulut, tilakulut jne.), kunta saa valtiolta tukiosuutta sen järjestämiseen, ja perheiltä peritään palvelusta kuukausimaksuja. Nämä tulot menetetään nyt kokonaan. Samaan aikaan mahdolliset välilliset kustannukset voivat kasvaa: jos palvelun puuttumisen vuoksi yksikin vanhempi joutuu jättäytymään työmarkkinoilta, merkitsee se kunnalle verotulojen laskua. Pahimmillaan muutamien kymmenien tuhansien eurojen säästö kunnan budjetissa voikin johtaa moninkertaisiin tulomenetyksiin, jos useampia lapsiperheitä muuttaa pois tai jää saapumatta kuntaan palveluiden puutteen vuoksi. Esimerkiksi Lahden kaupunki, joka on myös etsinyt säästöjä aamu- ja iltapäivätoiminnasta, on todennut että palvelun lakkauttaminen kokonaan olisi poikkeuksellinen ja äärimmäinen toimi – näin jyrkkä leikkaus on harvinainen juuri siksi, että sen nähdään heikentävän lapsiperheiden hyvinvointia ja kunnan imagoa.

Siikajoen kuntastrategiassa on asetettu tavoitteeksi profiloitua turvallisena kasvuympäristönä lapsille ja nuorille. Palvelujen karsiminen on suoraan ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Lapsiperheiden palvelut eivät saisi olla ensimmäinen säästökohde, sillä niiden vaikutus kunnan elinvoimaan on ratkaiseva: ne joko houkuttelevat tai karkottavat tulevaisuuden veronmaksajia. On myös inhimillisesti ja sosiaalisesti kestävämpiä sysätä hoitovastuu kokonaan perheille tilanteessa, jossa kunta aiemmin on tarjonnut siihen apua. Kestävä kuntatalous rakennetaan myös siten, että panostetaan ennaltaehkäisevästi hyvinvointiin – aamu- ja iltapäivätoiminta on investointi, joka voi ehkäistä kalliimpia korjaavia toimia myöhemmin (esim. lastensuojelun palvelutarpeen kasvua).

Ratkaisuehdotus

Edellä esitetyin perustein katsomme, että päätös lakkauttaa aamupäivätoiminta on arvioitava uudelleen. Siikajoen kunnan tulee turvata lapsiperheiden tarvitsemat aamupäiväkerhot myös jatkossa, vaikkakin uudella, nykyistä joustavammalla mallilla. Esitämme konkreettisia

toimenpiteinä seuraavaa:

1. Joustavat ryhmäkoot: Kunta ryhtyy toimiin järjestääkseen aamu- ja iltapäivätoimintaa tarpeen mukaan myös niissä yksiköissä, joissa osallistujamäärä jää alle nykyisen minimirajan. Minimiryhmäkokoa voidaan alentaa – esimerkiksi Leppävirran kunnassa on esitetty uudeksi vähimmäismääräksi 6 oppilasta – tai vaihtoehtoisesti voidaan yhdistää lähikoulujen oppilaita samaan kerhopaikkaan. Taloudellisesti ryhmäkoon joustavoittaminen ei olisi kunnalle merkittävä lisärasitus, mutta monille perheille iltapäivätoiminta on välttämätön edellytys vanhempien täysipäiväiselle työssäkäynnille. On huolehdittava, että jokaiselle esikoululaiselle sekä 1.–2.-luokkalaiselle, jonka perhe palvelua tarvitsee, löytyy paikka aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

2. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa: Selvitetään mahdollisuus toteuttaa aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lainsäädäntö mahdollistaa sen, että kunta voi hankkia aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluja esimerkiksi järjestöiltä, yhdistyksiltä tai seurakunnilta. Monissa kunnissa tätä mallia jo käytetään: esimerkiksi Lahdessa iltapäiväkerhoja toteuttavat paikalliset yhdistykset (kuten Hämeen Lastenliitto ry) ja seurakunnat. Siikajoella voitaisiin vastaavasti tehdä kumppanuuksia vaikkapa Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksen, seurakunnan, urheiluseurojen tai muiden yhteisöjen kanssa, jotta resurssit riittävät pientenkin ryhmien pyörittämiseen. Yhteistyömalli voisi tuoda joustoa ja yhteisöllisyyttä palvelun toteutukseen kustannustehokkaasti.

3. Lapsen edun ja tasa-arvon varmistaminen päätöksenteossa: Päätöksiä tehtäessä tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu ja yhdenvertaisuus. Lasten etu olisi, että aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan kaikille esikoululaisille ja 1.–2.-luokkalaisille sitä tarvitseville – tämä periaate on ohjenuorana lapsi- ja perhepolitiikassa. Palvelun jatkaminen turvaa jokaiselle pienelle koululaiselle oikeuden turvalliseen aamu- iltapäivään sekä tukee vanhempien mahdollisuuksia osallistua työelämään. Työssäkäyviä vanhempia ei voida jättää ilman tätä arjen tukea, ja päätöksenteossa on huomioitava myös sukupuolten tasa-arvo: toimivat peruspalvelut luovat edellytykset sekä äitien että isien yhdenvertaiselle osallistumiselle työmarkkinoille. Samalla kunnan vetovoima lapsiperheiden silmissä säilyy, mikä on Siikajoen elinvoiman ja tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeää.

Yhteenvedona: Siikajoen kunnan on syytä harkita alkuperäisen päätöksen perumista ja panostaa siihen, että yksikään lapsi tai työssäkäyvä vanhempi ei putoa palveluverkon läpi. Kyse on suhteellisen pienestä panostuksesta kunnan budjetissa, mutta vaikutukset perheiden hyvinvointiin, lasten turvallisuuteen ja kunnan houkuttelevuuteen ovat erittäin merkittävät. Investoimalla lapsiin ja lapsiperheisiin nyt ehkäisemme ongelmia tulevaisuudessa ja pidämme huolen, että Siikajoki pysyy aidosti turvallisena ja vetovoimaisena kasvun paikkana.

Siikajoella 22.5.2025

Jacqueline Aguilera Velásquez
Heikki Keskitalo
Siikajoen kunnanvaltuutetut (SDP)

Lähteet:

Aamu- ja iltapäivätoiminta | Opetushallitus

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aamu-ja-iltapaivatoiminta>
Aamu- ja iltapäivätoiminta - tohmajarvi.fi
https://www.tohmajarvi.fi/aamu-ja-iltap%25c3%25a4iv%25c3%25a4toiminta/-/asset_publisher/ymly3zt6ONpK/content/uusi-rakentamislaki-astui-voimaan-1-1-2025-alkaen
Aamu- ja iltapäivätoiminta - Hämeenlinna
<https://www.hameenlinna.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/perusopetus/aamu-ja-iltapaivatoiminta/>
Siikajoen kunnan arviointikertomus 2024 – keskeiset havainnot.pdf
file:///file-S9fPVuRtgRu2MX88bGDc2N

Iltapäivätoiminnan hyöty on paljon kustannuksia suurempi
<https://www.mll.fi/blogi/iltapaivatoiminnan-hyoty-on-paljon-kustannuksia-suurempi/>
Lahti säästää rankasti lasten iltapäivätoiminnasta, lopettaminen kokonaan mahdollista | Päijät-Häme | Yle
<https://yle.fi/a/74-20110646>
Aamu- ja iltapäivätoiminta - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö
<https://okm.fi/aamu-ja-iltapaivatoiminta>